

Н.С. Серьогіна

ВІД ВИБОРІВ ДО ВИБОРІВ: ЗМІНИ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛАНДШАФТУ

В статті аналізуються результати позачергових парламентських виборів 2007 р. в Україні. Їх проведення надало дослідникам непересічну можливість провести порівняльний аналіз електоральних циклів у країні, виявити певні, достатньо усталені тенденції розвитку партійної системи, зміни українського політичного ландшафту, а також чинники, що визначають еволюцію політичного образу партій і політичних уподобань населення. Актуальність даного дослідження обумовлена також тим, що ця проблема ще не одержала достатнього узагальнюючого втілення в науковій літературі.

Ключові слова: парламентські вибори, „Наша Україна - Народна Самооборона”, Партія регіонів, Блок Юлії Тимошенко, Блок Литвина, Комуністична партія України

Влітку 2007 року політичне протистояння в країні по лінії „парламентська більшість – президент” досягло граничної гостроти, вирішити його могли дострокові парламентські вибори. Проведення ще однієї виборчої кампанії за півтора роки, за такий короткий історичний відрізок, є, звичайно, не унікальною, але непересічною можливістю виявити певні, достатньо стійкі тенденції розвитку партійної системи України, зміни українського політичного ландшафту, а також чинники, що визначають еволюцію політичного образу партій і політичних пристрастей населення країни. У дослідників з'явився досить цінний матеріал, що дозволяє провести порівняльне вивчення електоральних циклів у країні. Проте, окрім як у десятку газетних статей, написаних відразу ж по закінченню виборів, і декількох журнальних статей [1,2,3,5,6,8,10], ця проблема ще не одержала скільки-небудь узагальнюючого втілення в науковій літературі.

Формальним переможцем виборів 2007 року в черговий раз стала Партія регіонів (ПР). Формальним тому, що поліпшивши свій електоральний результат у процентному відношенні (34,37% голосів у 2007 р. проти 32,14% у 2006 р.), в абсолютних цифрах на дострокових виборах партія одержала на 130 тисяч голосів менше, що, природно, привело до втрати більш ніж десяти місць у новому складі парламенту (175 мандатів проти 186 у Верховній Раді V скликання) і переходу з лідируючих позицій у правлячій коаліції в опозицію.

У порівнянні з 2006 р. ПР втратила голоси в таких традиційних для себе областях, як Донецька, Луганська і Харківська (втрати склали 1-2 %, від 130 тисяч до 70 тисяч виборців). Не допомогло істотно і включення в прохідну частину списку ПР лідера «Віче» І. Богословської, широко відомого представника СДПУ(о) Н. Шуфрича і глави „Трудової України” В. Коновалюка. Причому І. Богословська і Н. Шуфрич увійшли до першого десятка виборчого списку партії. Проте ці та інші політичні маніпуляції не привели до нарощування електоральної бази партії в традиційних для неї областях.

У цілому партія зуміла зберегти свої домінуючі позиції в південно-східних областях країни. У восьми з них підтримка перевищила 50% виборців. Найбільш успішними для ПР стали Запорізька і Дніпропетровська області (зростання популярності склало 5-6%). Крім того, їй вдалися декілька підвищити свою підтримку в областях Центральної і Західної України. Бажаний приріст у 5-10%, визначений спеціальною інструкцією виборчого штабу партії, було одержано в Кіровоградській, Чернігівській, Сумській, Хмельницькій, Черкаській областях і в Закарпатті. Отже, все ж спостерігалось розширення „електорального поля” ПР, на думку політолога К. Черкашина, „це сталося значною мірою за рахунок електорату СПУ” [10, с. 29].

Той же К. Черкашин пояснює політичний відкат партії трьома обставинами: „1) показник партії в 2006 р. тут був досить високий, йому було „нікуди зростати”; 2) часткова переорієнтація електорату на користь більш радикальної КПУ; 3) підвищення популярності „помаранчевих” на Харківщині (на 2%)”, на що „вплинули особливості внутрішньополітичної боротьби...між елітами, які орієнтуються на „помаранчевих” і „біло-синіх” [10, с. 29,33]. Якщо перші дві позиції не викликають особливих заперечень, то з приводу останньої є певні сумніви. З одного боку, внутрішньополітична боротьба між двома зазначеними групами еліт характерна чи не для всього південно-східного регіону, проте далеко не скрізь вона супроводжувалася падінням підтримки ПР, з іншого боку, зниження популярності партії відбулося і в областях з достатньо стабільною політичною ситуацією (наприклад, в Донецькій області). Очевидно, що основна маса виборців давно навчилася не переносити місцеві конфлікти на всеукраїнський політичний рівень.

Політичний відкат ПР у цілому і в ряді південно-східних областей відбувся, перш за все, через обрання її керівництвом невірної стратегії і, багато в чому, невірної передвиборчої тактики, переважання тактики над стратегією, економічних інтересів над політичними. Партія втягнулася в небезпечні політичні торги і тактичні союзи, які в період виборчої кампанії чреваті для неї втратою підтримки населення.

До стратегічних прорахунків експерти відносять лідерські позиції в партії економічних структур і, перш за все, бізнес-групи Р. Ахметова, які використовують її в якості інструменту лобювання власних інтересів бізнесу. Саме конформістська позиція бізнесменів з ПР дозволила спочатку погодитися з незаконним розпуском парламенту, провести переговори з представниками блоку „Наша Україна-Народна Самооборона» (НУНС) про створення широкої коаліції (народний депутат, представник Партії регіонів В. Хара пізніше визнав, що „в травні відбулися певні домовленості, і через це ми дали згоду на дострокові вибори”, йшлося „про широку коаліцію” [9], піти на дострокові вибори (що буде визнано багатьма як «непоправима помилка» ПР) [2], а потім, природно, відмовитися від наступальної, агресивної передвиборчої кампанії по відношенню до В. Ющенка і НУНС.

Партія пішла недалекоглядним для вирішальної виборчої кампанії безконфліктним курсом. Приймавши нав'язані політичним супротивником правила гри, вона тим самим програла вибори задовго до їх офіційного завершення: переговори з представниками НУНС про створення широкої коаліції були розцінені прихильниками ПР як нерозумні і недоречні компроміси, як загравання з потенційними суперниками. Незважаючи на всі спроби ПР подати цей компроміс як свою перемогу, її прихильники розцінили його як неприпустимий в умовах політичної боротьби прояв

слабкості і непослідовності, а ще політичної безвідповідальності за долі значної частини населення країни, відмови від захисту їх невід'ємних і непорушних прав.

З метою уникнути перетворення в маргінальну і суто регіональну, партія будувала свою кампанію багато в чому під мету приросту рейтингів у центрі України (у цьому відношенні можна посперечатися з політологом В. Корниловим, який вважає, що робота велася **виключно** під цю мету [5]). Експерти назвуть це «проблемою невірної поставлених завдань» і ще однією кардинальною помилкою партії.

На дострокових виборах ПР намагалася виглядати силою, яка об'єднує країну та прагне до стійкого еволюційного розвитку суспільства. Під цю мету були висунуті нові основні передвиборчі гасла – благополуччя і стабільність. Але, як показали результати виборів, ці гасла не цілком резонували з політичним настроєм населення. До того ж, орієнтуючись на виборців центральної частини країни, партія фактично згорнула роботу з підтримки російської мови, зайняла непослідовну позицію відносно НАТО, не забезпечила обіцяного прориву в зближенні з Росією і т.д.

Стратегія, яка була направлена на посилення своїх позицій в центрі і на заході України, в цілому виявилася розумною і в чомусь навіть успішною, але деяке зростання популярності ПР в раніше нетрадиційних для неї регіонах (наприклад, у Сумській області рівень підтримки зріс з 11% майже до 16% (за ПР тут проголосувало майже на 25 тис. виборців більше), у Полтаві — з 20,4% до 24,8% (більше майже на 15 тисяч виборців), у Житомирській області — з 18% до 22,4% (плюс більше 20 тис. голосів), не перекрив падіння її авторитету в традиційних південно-східних регіонах. ПР не вдалося вирішити найважливішу для неї проблему – розширити число своїх прихильників у Центрі і при цьому утримати існуючі електоральні позиції на південному Сході. Результати виборів у черговий раз показали, що жоден регіон кардинально не змінив своєї політичної орієнтації, тим більше за такий короткий відрізок часу.

Спроба відійти від образу **проросійської** партії [7] цілком закономірно привела в південно-східному регіоні до зменшення електоральної підтримки, що в свою чергу засвідчило крах дорогої, в повному розумінні цього слова, переорієнтації ПР на західний регіон. У суспільстві, розколотому щодо найважливіших проблем зовнішньої і внутрішньої політики, будь-яка спроба політичної переорієнтації викликає край жорстку реакцію відсторонення в іншій частині країни. Тим більше що, по зауваженню політолога К. Бондаренка, ПР встигла перетворитися на відомий бренд [1], носія східної концепції розвитку України, основний електорат якої знаходиться на сході країни.

Зменшення підтримки партії було обумовлено також пасивністю і непослідовністю в **реалізації передвиборчих обіцянок**. Очевидно, виконання нею заявленої соціально-економічної програми більшість виборців визнали непереконаливим і недостатнім, не допомогло й традиційне збільшення соціальних відрахувань якраз напередодні виборів. Об'єктивність аналізу вимагає відзначити, що двовладдя, яке запанувало в країні після виборів 2006 р., звичайно, не сприяло проведенню скільки-небудь соціально значущих реформ.

Що стосується тактичних помилок, то до них, перш за все, слід віднести слабку роботу партії по мобілізації своїх виборців. Очевидною специфікою дострокових виборів є помітне зменшення активності виборців. Якщо в 2006 р. у виборах взяло участь 66,52 % виборців, то в 2007 р. - 63,22 %. Причому якщо на південному сході

країни в голосуванні взяло участь близько 55 % виборців, то в західних регіонах - близько 75 % (К. Черкашин вважає, що це „підтверджує високий рівень політизації населення цієї частини країни, прагнення населення підтримати вихідців зі своїх регіонів, перевагу в структурі електорату сільського населення, традиційно явка на сільських територіях вища, ніж на міських”) [10, с.28-29]. В умовах вже традиційно нижчої електоральної активності в східних і особливо південних областях від партії вимагалася ефективна мобілізація тими чи іншими політичними засобами своїх прихильників. Проте їх не призвали прийти на вибори, не пояснили, що буде у разі реваншу політичних суперників. Три чверті мільйона виборців, чії голоси могли б допомогти зберегти владу ПР, проігнорували вибори. Саме апатія виборців південного сходу зумовила вищий результат „помаранчевих” політичних сил.

Ще однією помилкою партії експерти вважають фактично відмову від спостереження за виборами на заході країни, що зробило багато в чому роботу виборчих комісій безконтрольною. У пресі наводилися численні приклади про ігнорування більшістю дільничних виборчих комісій даних прикордонників, невиключення, як того вимагало законодавство, виборців зі списків через їх відсутність на момент голосування в Україні [5].

Відчутну поразку на виборах зазнав пропрезидентський виборчий блок НУНС (за наполяганням В. Ющенко до нього увійшли практично всі помітні націонал-патріотичні сили – «Наша Україна», «Народна самооборона», «Європейська Україна», НРУ, УНП, КУН, ХДС, УРП - «Собор», ГП «Пора», Партія захисників вітчизни). Блок практично повторив свій попередній результат (14,15% в 2007 р. і 13,95% в 2006 р.), проте при цьому набрав на 238 тисяч голосів менше, ніж «Наша Україна» на минулих виборах, і одержав тільки 72 мандати проти 89 в парламенті попереднього скликання.

Якщо в 2006 р. блок святкував перемогу в Закарпатській, Львівській і Івано-Франківській областях, то через рік він переміг тільки в рідному главі секретаріату президента В. Балозі Закарпатті. Закарпаття залишилося єдиним регіоном, де пропрезидентська сила не тільки зберегла лідерство, але й збільшила свій рейтинг на 5%. Блок дещо поліпшив (на 2-5%) своє положення в Київській, Харківській, Черкаській, Чернігівській, Кіровоградській областях. Проте на Західній Україні і Чернівецькій області показники блоку впали на 7-9%. Максимальні втрати (до 8 %) блоку на Заході відбулися через переорієнтацію виборців на користь БЮТ.

І це незважаючи на те, що, на відміну від виборів 2006 р., НУНС і БЮТ відмовилися від відкритої взаємної боротьби, проявивши практично повну, хоча й показну, однак стабільність у виборчий період (що вийшло на руку тільки одній політичній силі – БЮТ), незважаючи на активне використання адміністративного ресурсу в ході передвиборчої кампанії. Президент В. Ющенко, співробітники секретаріату президента, підпорядкована їм місцева влада особисто брали участь в агітації і виключно на стороні НУНС. Порівнюючи титанічні передвиборчі зусилля і результати виборів можна констатувати провал ідеї націоналізму, створення національної державності на етнічній основі, яку посилено нав'язували суспільству пропрезидентські сили і особисто президент В. Ющенко.

Експерти вказують на три принципові помилки блоку. Перша — це об'єднання «Нашої України» з «Народною самообороною» в єдину політичну силу. Справедли-

во робиться наголос на тому, що, йдучи на вибори двома окремими колонами, ці сили змогли б набрати більше голосів. Друга: серйозний прорахунок у визначенні головного слогану виборчої кампанії, яким стала ідея відміни депутатської недоторканності і пільг. Скромні електоральні результати блоку вочевидь показали, що виборча кампанія будувалася на темах, які „не хвилювали людей” [11] і навіть були мало зрозумілими і цікавими. Що, крім усього іншого, свідчить про серйозний відрив цієї політичної сили від реальних життєвих проблем переважної більшості населення країни, відсутність політичної інтуїції, втрату політичного чуття, без чого українці важко залишатися перспективною політичною одиницею. І третя помилка — виступ В. Ющенка на стороні однієї політичної сили, відкрита агітація за неї, що фактично прив’язало його рейтинг до електоральних показників блоку [1].

Головною ж сенсацією дострокових виборів став несподіваний успіх БЮТ. Блок приростив свою електоральну підтримку як у відносних, так і абсолютних цифрах (30,71% в 2007 р. проти 22,29% в 2006 р., що додало блоку півтора мільйона голосів підтримки). Таким чином, за півтора роки БЮТ збільшив свій рейтинг на 8%.

Блок отримав перемогу в 16 областях країни, тоді як на попередніх виборах він фінішував першим в 14 регіонах. Успіх БЮТ був обумовлений, перш за все, радикальною підтримкою населення західних областей України, саме тієї частини населення, яка раніше підтримувала пропрезидентські, національно-демократичні (націоналістичні) сили. Найбільший ривок БЮТ зробив в Івано-Франківській, Львівській, Рівненській, Тернопільській областях (збільшення підтримки на 15-20%). Взагалі БЮТ – єдиний учасник виборів, який наростив свою підтримку у всіх областях України. Немає жодного регіону, де б показники БЮТ стали гіршими, принаймні, у процентному відношенні. Та все ж в багатьох південно-східних областях підтримка блоку була мінімальною, це стосується перш за все Криму, Донецька, Луганська.

Політичний прорив Ю. Тимошенко в черговий раз став несподіванкою практично для всіх експертів. Другі вибори підряд БЮТ показує результат, який перевершує всі прогнози соціологів. Політичні експерти пояснюють це тим, що за допомогою грамотно побудованої виборчої кампанії блоку вдалося привернути на свій бік громадян, які не визначилися. Те, що соціологи обіцяли БЮТ напередодні виборів трохи більше 20%, а він одержав понад 30%, свідчить якраз про те, що ці 10% так звані „відказники” – «це ті, хто з яких-небудь причин відмовляються відповідати на питання соціологів» [3, с.26-30].

Політолог Д. Видрін додає, що Ю. Тимошенко привернула «неідеологічні голоси, вони перетекли до неї від колишнього електорату різних політичних сил» [3, с.26-30]. Пояснюється цей успіх, на думку М. Погребінського, тим, що вона «позиціонує себе як політика, для якого ідеологія є вторинною, а первинним – рішення соціально-економічних питань» [3, с.26-30].

Крім того, Ю. Тимошенко зуміла привернути «протестні» голоси, вона зіграла на тому, що БЮТ є «єдиною опозиційною силою». Незважаючи на те, що його представники широко представлені в місцевих Радах, блоку в черговий раз вдалося дистанціюватися від непопулярної влади. Ю. Тимошенко зуміла взяти протестні голоси не тільки на заході, але і на сході країни, людей, незадоволених перш за все соціальною політикою ПР.

Передвиборча кампанія БЮТ вибудовувалася під чітке бачення свого електорату, орієнтуючись саме на цю соціальну базу. „Проект БЮТ побудовано не на основі

крайнощів – „западенство” і „русифікована східна Україна”, а на базі класичної Малоросії, що включає області, розташовані за течією Дніпра. Ю. Тимошенко втілює собою «революційно-популістську іпостась українського політичного процесу, все більш тяжіючи до такої близької пострадянській масовій свідомості ролі „борця за правду” і „народного заступника” [4, с. 100]. Не відштовхуючи від себе правоорієнтований електорат, вона, за рахунок свого соціального популізму і вічної опозиції до влади, навіть тоді, коли вона сама перебуває при владі, з кожним роком все більше завойовує голоси протестного електорату.

Крім того, на відміну від «Нашої України – Народної самооборони», Ю. Тимошенко зуміла запропонувати декілька досить перспективних тем для виборчої кампанії. Практично відмовившись від націоналістичної риторики, вона на численних передвиборчих мітингах обрушувалася на олігархів (у першу чергу Р. Ахметова), корумпованих чиновників, а також давала непомірні популістські соціальні обіцянки (відмінити призов в армію вже з 1 січня 2008 року і повернути внески, що знецінилися, вкладникам Ощадбанку).

КПУ на виборах 2007 р. зуміла не тільки поліпшити свій попередній результат, але й залишитися єдиною лівою силою в парламенті. Якщо пригадати історію участі комуністів у парламентських виборах, то тенденція вимальовувалася, здавалося б, цілком очевидною: у 2002 р. партія одержала 20%, а у 2006 році – тільки 3,6%. Політологи неодноразово передбачали, що позиції Комуністичної партії з часом будуть погіршуватися, але такого різкого провалу, як у 2006 році, не чекав ніхто. Ідеологічні супротивники КПУ падіння рейтингу вважають за краще пояснювати «природним зменшенням її електорату». Політологи ж бачать причини ще й у тому, що гасло комуністів про соціальну справедливість підхопили відразу дві політичні сили – ПР і БЮТ. Саме вони і розділили голоси прихильників КПУ. Проте на дострокових виборах 2007 р., закликаючи голосувати за єдину прохідну ліву партію, незважаючи на досить скромну передвиборчу кампанію, КПУ поліпшила свої показники більш ніж на 300 тисяч голосів, заручившись підтримкою 5,39% виборців.

Компартія пройшла до парламенту традиційно за рахунок східних і південних областей, зайнявши друге місце на виборах у Луганській області і в Севастополі і 7 третіх місць – у Криму, Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Херсонській областях. Що говорить, перш за все, про те, що КПУ вдалося привернути на свій бік частину прихильників ПР, скористатися падінням її авторитету. Електоральне ядро партії залишилося тим самим – люди старшого віку і промислові робітники Сходу і південного Сходу України, але деяке зростання підтримки відбулося у Центральній Україні і навіть у раніше не пріоритетних для комуністів західних областях.

Ці результати дозволили частині експертів і комуністичних функціонерів заявити про «ренесанс Компартії України», перелом в електоральних настроях громадян, про те, що партію перестають сприймати як зібрання «вічно вчорашніх».

Інша ж частина дослідників звертає увагу на те, що в дострокових виборах 2007 року було в два рази менше учасників виборчої кампанії. А враховуючи тих, що розчарувалися в ПР, а також відійшов від блоку Н. Вітренко (його втрати - 400 тисяч голосів), які згідно формальній логіці повинні були перейти до комуністів, але не перейшли, електоральні зміни в підтримці КПУ здаються зовсім символічними.

Тобто деяке збільшення підтримки потрібно розглядати не стільки як їх заслугу, скільки як результат бездарної діяльності інших близьких політичних сил.

Справедливо наголошується на головній проблемі КПУ: давно втративши статус політичного „велетня”, вона, замість нанесення вивірених, одинарних ударів у ході виборчої кампанії, єдино можливою тактики для таких невеликих партій, як і раніше намагається вести боротьбу «на всіх фронтах проти всіх». Не працює за межами своєї групи лояльних виборців, особливо з молоддю, серед якої ростуть ліві настрої, не використовує сучасні методи політичної боротьби, намагаючись і далі поєднувати у принципі не поєднуване – ліві ідеї з консервативною, архаїчною формою.

Блок В. Литвина (БЛ) своєму проходженню до парламенту зобов'язаний перш за все Центральній Україні, регіонам, де він традиційно користується популярністю: Житомирська (найвищі відсотки одержав у рідній лідеру області - 8,29%), Закарпатська, Дніпропетровська, Миколаївська області (зростання рейтингу на 2-3%). Але вирішальними для блоку стали голоси жителів Києва і Київської області. І все ж таки БЛ набрав свої 3,96 % голосів багато в чому ситуативно. Про це свідчить відсутність у цієї політичної сили стійкої соціальної бази (серед тих, хто підтримав його, – в основному люди, які розчарувалися в соціалістах), а також чітких програмних цілей. Ідеї блоку – припинення протистояння між Сходом і Заходом, соціальні гарантії є певною мірою популярні по всій Україні, але при цьому не можуть претендувати на закінчену і логічну політичну програму. На цій позиції була побудована вся його виборча кампанія 2006 р. Проте тоді суспільство було настільки поляризоване між «помаранчевими» і «біло-блакитними», а політичні сили, що займали середнє положення, вимиті, що ідея політичного нейтралітету не була прийнята суспільством. У результаті БЛ не пройшов у ВР. Але в 2007 р. ці ідеї для деякої частини населення виявилися на часі, блок був затребуваний новими умовами. Що стосується політичних перспектив БЛ, то його можна було б розглядати як „варіант центрально-українського проекту розвитку країни. Однак ідеї цієї сили досі чітко не сформульовані і не відзначаються новизною” [11, с.31].

Серед політичних сил, що не пройшли до парламенту, особливої уваги заслуговують три партії – СПУ, ПСПУ і об'єднання «Свобода». Вперше з моменту свого виникнення в парламенті не представлена Соцпартія. Головною політичною проблемою партії давно вже стали непостійність і непослідовність. Впродовж усієї своєї історії соціалісти не спромоглися виразно пояснити перш за все собі: який соціальний прошарок вони представляють, чий інтереси відстоюють, хто є їх цільовою аудиторією. На початку своєї діяльності СПУ орієнтувалася на село, сільську інтелігенцію, жителів середніх міст Центральної України. Проте поступово визначальні позиції в партії зайняли представники бізнесу, через що СПУ довелося відмовитися від принципової позиції з ряду важливих питань: приватизації великих підприємств, захисту сільського товаровиробника і таке інше. Вийшовши в 2004 р. зі своєї соціалістичної ніші, підтримавши праві сили, Соцпартія опинилася в положенні «свого серед чужих». Вхідження Соцпартії в коаліцію національної єдності в 2006 р. вже не врятувало її від електорального краху, виборець не пробачив постійної зміни політичних орієнтирів, непослідовності політики. Крім того, провал СПУ – це ще й результат цілеспрямованої роботи засобів масової інформації на створення суспільного упередження проти О. Мороза.

Що стосується ПСПУ, то експерти прогнозують, що для неї чергова поразка (партія програє з 2002 року треті підряд парламентські вибори) може означати, що ця політична сила, розгубивши свій базисний електорат – домогосподарки, люмпенізована частина жителів середніх і великих міст, військовослужбовці-відставники, пенсіонери, інтелігенція, що ностальгує за радянськими часами, які переорієнтовувалися на крупніші і впливовіші політичні сили, мабуть, остаточно пішла з української політичної сцени.

Чого не можна сказати ще про одну політичну силу, що теж не пройшла до парламенту. Але результат, одержаний за підсумками виборів ультраправим Всеукраїнським об'єднанням «Свобода» на чолі з О. Тягнибоком, відомого своїми різкими антисемітськими і антиросійськими заявами, за які його в розпал президентської кампанії 2004 р. виключили з лав «Нашої України», називають прихованою сенсацією позачергових виборів до Верховної Ради. При цьому важливо, не те, що ВО «Свобода» зайняло восьме місце (у 2006 р. – 17 місце з 45 партій і блоків, що брали участь у виборах), а те, що всього лише за півтора роки партія, головною метою якої є захист української титульної нації, зуміла збільшити число своїх прихильників практично в два рази, вперше подолавши трипроцентний бар'єр відразу в трьох областях Західної України. Певною мірою успіх «Свободи» можна пояснити її молодістю, ідеологічною мотивованістю, мобільністю, радикальністю, достатньою фінансовою підтримкою, про що свідчила її рекламна кампанія. Не можна скидати з рахунків і чинник розчарування частини українців головними політичними гравцями і попит на нові політичні обличчя і проекти.

Отже, головний внутрішньополітичний результат виборів – так звані „помаранчеві” політичні сили в сумі набрали більшу кількість голосів, аніж їх опоненти (разом - 44,9% голосів). Другий не менш важливий результат – регіонали і комуністи лише з невеликим відривом відстали від переможців (39,8% голосів). Усі активно боролися за електорат центру країни, обидва політичні табори намагалися активно і досить успішно діяти на території одне одного, але основну підтримку вони отримали в „своїх” регіонах. Причому, як відзначає К. Черкашин, „політичні сили додають голоси переважно через радикалізацію, що створює несприятливі перспективи для політичної системи країни загалом” [11, с.26].

Вибори в черговий раз підтвердили наявність політичного і соціокультурного розколу країни, що має до того ж чіткий географічний розріз. Відсоток тих, що проголосували за сили іншого кольору, порівняно з попередніми виборами мінімальний, обидві політичні сили мають стабільний електорат, і перетікання голосів відбувається тільки усередині кожної з них. Як і останні роки, ПР має надзвичайно низькі показники в 4 західних областях, а БЮТ і НУНС – в 4 південно-східних.

Дві основні політичні сили України - ПР і БЮТ одержали в парламенті відповідно 175 і 156 мандатів. Це означає, що хоча жодна з них і не одержала більшості, зате отримала блокуючий пакет по відношенню до іншої політичної сили і до парламенту в цілому, що неминує призведе до дестабілізації суспільного життя в країні.

На дострокових виборах намітилася серйозна тенденція вибірковості при голосуванні і ставці на ті партії, які мають усі шанси подолати 3-відсотковий бар'єр. А це значить, що партії, які пройшли до парламенту, не можуть розраховувати на додаткові мандати за рахунок тих партій, що опинилися поза стінами ВР.

Література

1. Бондаренко К. Тимошенко помогли «партизаны». Интервью // Кієвській ТелеграфЪ. – 2007. – 5-11 октября.
2. Вирный В. Выборы в обществе сомнамбул // День. – 2007. – 4 октября.
3. Вуец П. Тимошенко добилась феноменального результата. Что из этого выйдет? // Фокус. – 2007. – №40. – С.26-30.
4. Итоги парламентских выборов в 2006 г. Перспективы политической реформы в Украине (Об основных тенденциях и альтернативных путях политической модернизации обществ постсоветского типа) // МЭМО. – 2007. – № 6. – С.94-103.
5. Корнилов В. Апатия Тернополя победила апатию Одессы // 2000.– 2007. – 5 октября.
6. Михайленко М. Партия регионов: причины аварии. Разговор без сантиментов. Поражение как оно есть // 2000. – 2007. – 5 октября.
7. Мустафин А. Политическая пластика. Как им реорганизовать Партию регионов // Зеркало недели. – 2007. – 6-12 октября.
8. Орищук Ф. Пропрезидентский блок потерял за год две области «однодумців»// Дело.– 2007. – 2 октября.
9. Попович Д., Свириденко А. Ширится, растет завоевание. // Коммерсантъ-Украина. – 2007. – 5 октября.
10. Регионалы признались, что Ющенко пообещал им «ширку» в обмен на досрочные выборы // Сегодня. – 2008. – 10 января.
11. Черкашин К. Електоральна диференціація території України // Політичний менеджмент.– 2008. – №1. – С.23-38.
12. Яхно А., Гридько Е. Три тенденции // День. – 2007. – 2 октября.

Н.С. Серёгина

От выборов до выборов: изменения украинского политического ландшафта.

В статье анализируются результаты внеочередных парламентских выборов 2007 г. в Украине. Их проведение предоставило исследователям не столь часто появляющуюся возможность провести сопоставительное изучение электоральных циклов в стране, выявить определенные, достаточно устойчивые тенденции развития партийной системы Украины, изменения украинского политического ландшафта, факторы, определяющие эволюцию политического образа партий и политических пристрастий населения страны. Актуальность данного исследования обусловлена еще и тем, что эта проблема еще не получила сколько-нибудь обобщающего воплощения в научной литературе.

Ключевые слова: парламентские выборы, «Наша Украина – Народная Самооборона», Партия регионов, Блок Юлии Тимошенко, Блок Литвина, Коммунистическая партия Украины

N.S. Seriogina

From Election to Election: The Changes of Ukrainian Political Landscape.

In the paper the results of out-of-turn parliament election of 2007 in Ukraine are analyzed. The election course opened up a rare possibility for scholars to carry out the comparative analysis of electoral cycles in the state, to find out the certain well-established tendencies of party system development, to explore the changes of Ukrainian political landscape and the factors determining the evolution of the parties' political image and of the population political attitudes. The actuality of this study is caused by the lack of the sufficient generalized comprehension in the research literature.

Key words: parliament election, "Our Ukraine – People's Self-Defence", Regions Party, Yulia Tymoshenko's Block, Lytvyn Block, Communist Party of Ukraine